

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

УНІВЕРСИТЕТ МАРІЇ КЮРІ-СКЛОДОВСЬКОЇ В ЛЮБЛІНІ
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНИХ ІНІЦІАТИВ ТА АНАЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**ОСОБИСТІТЬ І СУСПІЛЬСТВО:
МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

МАТЕРІАЛИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

(18 травня 2015 року)

**PERSONALITY AND SOCIETY:
METHODOLOGY AND PRACTICE OF MODERN PSYCHOLOGY**

II INTERNATIONAL INTERNET CONFERENCE
BOOK OF ABSTRACTS

(May 18, 2015)

Луцьк
2015

УДК 316.61(082)
ББК 88.52я43
О-75

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 10 від 30 квітня 2015 року)*

Редакційна колегія:

Засєкіна Л. В. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (головний редактор);

Вірна Ж. П. – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Кульчицька А. В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (відповідальний редактор);

Мудрик А. Б. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Федотова Т. В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Соловей О. А. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та соціальної психології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології :
О-75 матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (18 трав. 2015 р.) = Abstract II International Scientific & Practical Internet Conference (May 18, 2015) / за заг. ред. Л. В. Засєкіної, А. В. Кульчицької. – Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2015. – 176 с.

У виданні вміщено матеріали наукових розвідок учасників II Міжнародної інтернет-конференції «Особистість і суспільство: методологія та практика сучасної психології». Розкрито актуальні питання психології особистості, зокрема методологічних засад дослідження особистості, особистості в умовах інформаційного, політико-правового, організаційно-економічного суспільства, міжкультурного й освітнього простору.

Рекомендовано науковцям, викладачам, аспірантам, учителям, методистам, студентам.

**УДК 316.61(082)
ББК 88.52я43**

© Маліневська І. П. (обкладинка), 2015

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1: МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУСПІЛЬСТВІ

Газда Іванна Іванівна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ПРОФЕСІЙНОЇ
НАДІЙНОСТІ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПРАЦІВНИКА ОВС 10

Колісник Олексій Петрович

КВІНТЕСЕНЦІЯ ПСИХОЛОГІЇ ДУХОВНОГО САМОРОЗВИТКУ
ОСОБИСТОСТІ..... 12

Кононенко Оксана Іванівна

АДАПТИВНІСТЬ ЯК КРИТЕРІЙ АМБІВАЛЕНТНОСТІ
ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ ОСОБИСТОСТІ 16

Кормишев Микола Володимирович

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ДЕПРИВАЦІЇ СІМЕЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НА
РОЗВИТОК ДИТИНИ РАНЬОГО ВІКУ 18

Назарук Оксана Миколаївна

ДОСВІД ОСОБИСТОСТІ: СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ 20

Співак Любов Миколаївна

ІНТЕГРАТИВНО-ЦІННІСНА ПАРАДИГМА ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ
ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ ГЕНЕЗИ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ
ОСОБИСТОСТІ В ЮНОСТІ 24

Фомина Наталья Александровна, Пастухова Марина Владимировна

ОСОБЕННОСТИ ИНСТРУМЕНТАЛЬНО-СТИЛЕВЫХ ХАРАКТЕРИСТИК
ОТВЕТСТВЕННОСТИ ОТЦОВ 27

Целюк Тетяна Лонгінівна

ЗАХІДНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО
БЛАГОПОЛУЧЧЯ 29

СЕКЦІЯ 2: ОСОБИСТІСТЬ У УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Засєкіна Дарія Сергіївна, Шишкіна Христина Юрїївна

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ ЕМОЦІЙНО-ЕСТЕТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА
ОСОБИСТІСТЬ ЧИТАЧА 34

Співак Любов Миколаївна
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри загальної та практичної психології
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

ІНТЕГРАТИВНО-ЦІННІСНА ПАРАДИГМА ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ЗАСІБ ВИВЧЕННЯ ГЕНЕЗИ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ЮНОСТІ

В сучасних умовах розвитку Української держави особливої значущості набуває проблема національної самосвідомості її громадян. Одним з провідних завдань Державної концепції національного виховання і Концепції національного виховання студентської молоді задекларовано розвиток високого рівня національної самосвідомості у юнацтва. За позицією І.Д. Беха (2003), юнацький вік є найбільш чутливим стосовно соціальних трансформацій, на що варто зважати при вихованні студентства у вищій школі, зокрема й національному. Підтвердженням нагальності дослідження проблеми розвитку національної самосвідомості особистості в юності є констатована у галузях вікової та педагогічної психології нестача глибинних теоретико-методологічних і емпіричних робіт, які б присвячувалися вивченню такого складного концепту на цьому етапі онтогенезу. У зв'язку з високим ступенем фундаментальності окресленої проблеми актуалізується питання щодо методологічних засад вивчення розвитку національної самосвідомості особистості в юності.

Вибір наукового підходу вивчення певної проблеми неможливо здійснити без пильного погляду й ретельного аналізу ряду фундаментальних класичних і сучасних концептуальних парадигм та підходів у межах психології, які значною мірою стосуються конкретного наукового дослідження. Водночас, зважаючи на багатовекторність і специфіку проблеми розвитку національної самосвідомості особистості в юності, на наш погляд, найбільш актуальними для обґрунтування авторської парадигми є інтегративний та ціннісний підходи.

Доцільність вибору інтегративного підходу як одного із стрижневих в авторській парадигмі засвідчують, з одного боку, наукові постулати щодо наявності інтегративних процесів, групової інтеграції як необхідної умови існування нації; положення щодо інтегративного характеру – самосвідомості (Л.С. Виготський, 1983; І.С. Кон, 1967; В.С. Мерлін, 1990; В.В. Столін, 1983; І.І. Чеснокова, 1974); «Я» (К. Роджерс, 1959); самоідентичності (Е. Еріксон, 1968; А. Тешфел, 1982); національної самосвідомості (Й. Вирост, 1989); національного «образу-Я» (М.Й. Боришевський, 2012); а також специфічні особливості генези самосвідомості особистості в період юності, які ймовірно стосуються й національної (а саме, посилення інтегративної тенденції у цьому процесі; цілісне та інтегроване «Я» як його результат – Г.С. Абрамова, 2001; І.С. Кон, 1979); з іншого – концептуальні положення обраного підходу, що уможливають інтеграцію низки наукових позицій до конкретної дослідницької методології.

У руслі інтегративного підходу зарубіжними і вітчизняними ученими (Н.В. Антонова, 1996; Т.М. Зелінська, 2014; К. Уїлбер, 2004; А.В. Юревич, 2010; В.М. Ямницький, 2005 та ін.) постульовано значущість поєднання таких наукових парадигм, принципів, постулатів, що є цінними для глибинного вивчення досліджуваної проблеми. На сучасному етапі розвитку психології конструювання методології досліджень має здійснюватися за принципами взаємовизнання та ліберальної інтеграції різних наукових напрямів, що визначатимуть модель цього дослідження. У межах психологічної науки доцільно інтегрувати такі напрями, які стосуються: вивчення когнітивних процесів, афектів і поведінки людини; дослідження рівнів детермінації психіки – психофізичного, внутрішньо психічного, психофізіологічного, психосоціального; теоретичної та практичної психології (А.В. Юревич, 2010). Майбутнє вивчення феномена ідентичності в цілому та національної ідентичності особистості зокрема також міститься у сфері інтеграції здобутків різних наукових напрямів (Н.В. Антонова, 1996).

На значущості наукової інтеграції досвіду зарубіжних і вітчизняних психологів акцентовано увагу в межах консультативної психології та психотерапії (І.С. Булах, 2014; П.П. Горностай, 2007; М.А. Гуліна, 2001; О.Є. Сапогова, 2008 та ін.). Зокрема І.С. Булах (2014) підкреслила, що у просторі консультування концепт «інтеграція» засвідчує прагнення психологів-практиків об'єднувати різні теорії, ідеї, положення задля створення ефективного, конструктивного підходу.

Вдале застосування інтегративного підходу презентовано у сучасних роботах українських психологів. Так, досліджуючи проблему життєтворчої активності особистості дорослого віку, В.М. Ямницький [2] задекларував цілісність і рівновагу як основні характеристики інтегрованості, що є результатом процесу інтеграції. З метою вивчення розвитку амбівалентності юнацтва Т.М. Зелінська [1] обґрунтувала новітній особистісно-інтегративний підхід, розуміючи його інтегративну складову як об'єднання й систематизацію наукових надбань.

До методології дослідження проблеми розвитку національної самосвідомості особистості періоду юності першочергово інтегровано генетико-моделюючий метод (основоположники – І.Д. Бех, С.Д. Максименко), що дозволяє актуалізувати вивчення цієї проблеми у контексті процесу виховання.

Вибір ціннісного підходу як стрижневого в авторській парадигмі зумовлено тим, що з одного боку, юність є вирішальним періодом становлення системи цінностей особистості, до якої інтегруються й національні; з іншого – витоки і джерела (безумовне ціннісне ставлення особистості до іншого значущого представника конкретної нації; спільна пам'ять представників певної нації про їх спільне історичне минуле; мова та ін.), процес і кінцевий результат розвитку національної самосвідомості особистості в юності вирізняються національно-ціннісним смислом та вимірами.

Підґрунтям ціннісного підходу стали такі концептуальні наукові положення: щодо тісного зв'язку між процесами становлення самосвідомості та системи цінностей особистості (І.Д. Бех, 2003; Б.С. Братусь, 1988; І.С. Булах,

2004; Г.Л. Будінайте, 1993; А. Ватерман, 1982; Е. Еріксон, 1968, 1980, 1996; І.С. Кон, 1984; Т.В. Корнілова, 1993; Д.О. Леонтьєв, 1996; Н.І. Непомнящая, 1992, 2000; С.Р. Пантілеєв, 1991; М. Розенберг, 1965; В.В. Столін, 1983; А. Тешфел, 1978, 1982; І.І. Чеснокова, 1974); стосовно ціннісного характеру концептів «національна свідомість» (Ю.В. Бромлей, 1988, 1989, 2008), «національна самосвідомість» (М.Й. Боришевський, 2003; П.І. Гнатенко, 2000), національний «образ-Я» (М.Й. Боришевський, 2000), «національна ідентичність» (М.А. Козловець, 2010).

Солідаризуючись з позиціями І.Д. Беха, Б.С. Братуся, І.С. Булах, Г.Л. Будінайте, Т.В. Корнілової, Д.О. Леонтьєва та Н.І. Непомнящої, в авторській парадигмі ми апелюємо до поняття «особистісні цінності», а не до цінностей особистості. Адже особистісні цінності вирізняє їх висока усвідомленість людиною. Такі цінності, що є трансформованими із соціальних у процесі інтеріоризації, усвідомлюються і приймаються особистістю як визначальні цілі та принципи її життя (Б.С. Братусь, Г.Л. Будінайте, Т.В. Корнілова, Д.О. Леонтьєв). У людській свідомості вони відбиваються у формі ціннісних орієнтацій (прагнень, внутрішніх спонук (І.Д. Бех, 1995), мотивів поведінки). Особистісні цінності притаманні людині, що самовизначилася. Такі цінності забезпечують функцію усвідомленої ціннісно-нормативної регуляції поведінки особистості у соціумі, нації тощо. Необхідна умова появи особистісних цінностей – це ставлення у системі «Я-інший» (І.С. Булах, 2004; Н.І. Непомнящая, 1992). Чільне місце з-поміж особистісних займають й такі національні цінності, що інтеріоризовані, усвідомлені й інтегровані людиною до власної системи цінностей.

У руслі авторської інтегративно-ціннісної парадигми, розвиток національної самосвідомості в юності трактується як складний інтегрований процес самопізнання та емоційно-ціннісного ставлення особистості до себе як представника і суб'єкта конкретної нації, носія її суб'єктивних (національна свідомість, національний характер) і об'єктивних (мова, культура, територія проживання, держава з певним політичним самоврядуванням та економічним розвитком) ціннісних ознак. Згідно з результатами такого пізнання та ставлення особистість періоду юності регулює власну поведінку в сферах внутрішньонаціонального буття і міжнаціональних відносин. Ядром національної самосвідомості в юності є цілісне й інтегроване національне «Я», що містить сукупність усвідомлених уявлень та емоційно-ціннісних ставлень особистості до себе як представника і суб'єкта конкретної нації, носія її цінностей, згідно з якими вона регулює власні дії та вчинки й самореалізується у системах міжнаціональних і внутрішньонаціональних відносин. З оглядом на окреслене, вважаємо, що у методологічному ракурсі інтегративно-ціннісна парадигма є значущим засобом вивчення генези національної самосвідомості особистості в юності.

Джерела та література:

1. Зелінська Т.М. Психологія особистісної амбівалентності в юнацькому віці: дис. ... доктора психол. наук: 19.00.07 / Т.М. Зелінська. – К., 2014. – 543 с.
2. Ямницький В.М. Психологічні чинники розвитку життєтворчої активності особистості в дорослому віці: дис. ... доктора психол. наук: 19.00.07 / В.М. Ямницький. – К., 2005. – 479 с.

Наукове видання

**ОСОБИСТІТЬ І СУСПІЛЬСТВО:
МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

(18 травня 2015 року)

**PERSONALITY AND SOCIETY:
METHODOLOGY AND PRACTICE OF MODERN PSYCHOLOGY**

II International Internet Conference
Book of Abstracts

(May 18, 2015)

Друкується в авторській редакції
Верстка І. В. Мартинюк

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

Підписано до друку __. __. 2015. Формат 60x84 ¹/₁₆.

Ум. друк. арк. 10.22. Зам. ____. Наклад 100 пр.

Папір офсетний. Гарнітура Times. Друк офсетний.

Друк ПП Іванюк В. П. 43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 65.

Свідоцтво Держкомінформу України

ВЛн № 31 від 04.02.2004 р.